

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра «Психології» (№ 704)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

(підпис)

Максим ЖИДКО

(ім'я та прізвище)

« 28 » серпня 2025 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психогенетика

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 05 Соціальні і поведінкові науки
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 053 «Психологія»

(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: Психологія

(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна, дистанційна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2025 року

Харків – 2025 р.

Розробник: Олександр НАГЛОВ, доцент каф. 704, к. біол. н.
(ім'я та прізвище, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри психології
(№ 704)

Протокол № 1 від « 28 » серпня 2025 р.

Завідувач кафедри канд. психол. наук, доц.
(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Юрій ГУЛИЙ
(ім'я та прізвище)

Погоджено з представником
здобувачів освіти:

(підпис)

Маргарита СТАРОДУБЦЕВА
(ім'я та прізвище)

(підпис)

(ім'я та прізвище)

Загальна інформація про викладача

Наглов Олександр Володимирович.

Посада: доцент кафедри 704.

Науковий ступінь: к. біол. н.

Перелік дисциплін, які викладає:

- Основи анатомії та еволюції центральної нервової системи;
- Основи фізіології центральної нервової системи. Психофізіологія
- Психогенетика.

Напрями наукових досліджень: адаптаційні можливості організму до впливу зовнішніх факторів; фізіологія поведінки; нейрофізіологія.

1. Опис навчальної дисципліни

Форма навчання – денна.

Семестр в якому викладається дисципліна – 7;

Дисципліна обов'язкова

Обсяг дисципліни:

Загальна кількість годин за навчальним планом – 90, кредитів ЄКТС – 3, загальна, лекції - 32 години, практичні заняття – 16 годин (всього аудиторних занять – 48 годин), самостійна робота - 42 години.

Види занять – лекції, практичні заняття, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

Мова викладання – українська.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - формування компетенцій, що забезпечують теоретичні основи розуміння генетичних чинників походження індивідуальних відмінностей між людьми та використання цих знань у практичній діяльності психолога

Завдання:

- 1) сформулювати уявлення щодо розуміння предметної області психогенетики;
- 2) охарактеризувати залежність між функціонуванням нервової системи людини та генетичними ознаками;
- 3) самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психогенетичну інформацію з різних джерел.

Компетентності, які набуваються:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків;
- Здатність дотримуватися норм професійної етики;
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Очікувані результати навчання:

Знати

- основні поняття і терміни, які використовуються в сучасній психогенетиці;
- генетичні ознаки як бази для формування психології людини;
- види та напрямки розвитку сучасної психогенетики;
- фізіологічні принципи функціонування ЦНС людини.

вміти:

- розкривати зміст основних понять і категорій психогенетики
- застосовувати знання про генетичні особливості для функціонування нервової системи на практиці;
- формулювати аргументовані висновки та представляти їх у варіантах доповідей, контрольних робіт, модульних тестів, а також оглядів літератури або презентацій

мати уявлення про:

- основні напрямки розвитку сучасної генетики;
- основні види впливу генетичних характеристик на формування поведінки людини;
- взаємозв'язок між генетичними характеристиками і функціями центральної нервової системи.

Пререквізити: Загальна психологія, Генетика.

Кореквізити: Загальна психологія, Фізіологія поведінки.

Постреквізити: Вікова психологія, Фізіологія поведінки.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи генетики людини

Тема 1. Предмет та задачі курсу “Психогенетика”

Місце психогенетики в системі наукових знань. Генетика поведінки. Проблема індивідуальності людини в психології. Дослідження індивідуальних відмінностей в психіці людини та проблема спадкоємності.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 2. Історія психогенетики

Розвиток психогенетики у світовій науці. Роботи Ф. Гальтона, дослідження близнюків. Проблема спадкоємності у вітчизняній науці. Психогенетика та євгеніка. Сучасний стан та напрямки досліджень.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.*

Тема 3. : Методи психогенетики

Генеалогічний метод. Метод прийомних дітей. Метод близнюків.

Пошук генетичних асоціацій. Статистичні методи психогенетики.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.*

Тема 4. Уявлення сучасної генетики про механізми спадкоємності

Основні поняття теорії спадкоємності: генотип, фенотип, ген, аллель, хромосоми, норма реакції. Класичні закони Г. Менделя. Неменделєвська генетика: взаємодія генів; спадкоємність, зіплена зі статтю; кросинговер; мутації. Популяційна генетика: закон Харді-Вайндберга, мутація, міграція, природний відбір, інбридинг, асортативність. Мутації та хромосомні аберації людини.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.*

Модульний контроль

Змістовий модуль 2. Психогенетика та клінічна генетика

Тема 5. Генетична психофізіологія.

Генотип та середовище в індивідуальному розвитку. Концепція норми реакції. Проблема біологічного та психічного розвитку. Спадкоємність як чинник, що типізує та індивідуалізує розвиток. Уявлення про середовище, типи середовищ них впливів. Генотип-середовищні ефекти.

Генотип і середовище у формуванні функціональної асиметрії мозку. Моделі формування функціональної асиметрії мозку: менделєвська модель, модель Леві і Нагілакі, модель Аннет, полігенна модель.

Генотип і середовище у формуванні сенсорних здібностей.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.*

Тема 6. Психогенетичні дослідження темпераменту.

Дослідження темпераменту у дітей. Дослідження рис темпераменту у дорослих. Синдром «важкого темпераменту». Асоціальна поведінка, емпіричні факти щодо алкоголізму та кримінальної поведінки. Чоловіки з каріотипом ХУУ..

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.*

Тема 7. Психогенетичні дослідження когнітивної сфери людини.

Уявлення про інтелект. Роль генотипу та середовища у варіативності когнітивних характеристик. Психогенетичні дослідження інтелекту. Психогенетичні дослідження вербального та невербального інтелекту та інших когнітивних здібностей. Психогенетичні дослідження когнітивних стилів та креативності. Порушення здібності до навчання.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.*

Тема 8. Психогенетика психічних та поведінкових розладів.

Генетичні та середовищні чинники у формування психічних розладів. Психогенетика аутизму. Психогенетика депресивних розладів та біполярно-афективного розладу. Психогенетика епілепсії та порушень електричної активності мозку. Психогенетика синдрому дефіциту уваги та гіперактивності. Психогенетика нездатності до навчання та олігофренії. Психогенетика шизофренії. Психогенетика алкоголізму. Психогенетика гомосексуальності. Психогенетика хімічних та нехімічних адикцій.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.*

Модульний контроль

4. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

5. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні.

6. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестові завдання за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

7. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

7.1. Розподіл балів, які отримують здобувачі (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0	6	0
Робота на семінарських заняттях	0 ... 5	6	0 ... 20
Модульний контроль	0...30	-	0 ... 30
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0	10	0
Робота на семінарських заняттях	0 ... 5	12	0 ... 20
Модульний контроль	0...30	-	0... 30
Усього за семестр			0...100

Модульний контроль проводиться у вигляді тестового завдання (10 тестів за темою змістовного модулю)), в якому потрібно вибрати 1 правильний варіант з 4-х наведених. Правильна відповідь оцінюється 3 балами, неправильний вибір (декілька відповідей, жодної відповіді або неправильна відповідь) оцінюється 0 балів. Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови здобувача від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 40 балів.

Іспит проводиться, як і модульний контроль, у вигляді тестового завдання (20 тестів за темою всього курсу), в якому потрібно вибрати 1 правильний варіант з 4-х наведених. Правильна відповідь оцінюється 2 балами, неправильний вибір (декілька відповідей, жодної відповіді або неправильна відповідь) оцінюється 0 балів.

7.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- знати основні поняття і терміни, які використовуються в психогенетиці;
- знати види та напрямки сучасної психології;
- знати принципи побудови навчання в психології.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- розкривати зміст основних понять і категорій психогенетики;
- застосовувати знання про особливості професійної діяльності психолога на практиці.

7.3 Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74). При виконанні модульних контрольних робіт, без принципових помилок, виконано не менш ніж 50 % від загальної кількості питань. Знати зміст основних понять навчальної дисципліни. Вміти за зразком

наводити приклади втілення теоретичних знань в практичну площину при виконанні практичних завдань. Вміти за допомогою викладача (додаткові, уточнюючі запитання, допомога у формулюванні думки та т. ін.) розв'язувати задачі прикладного характеру.

Добре (75-89). При виконанні модульних контрольних робіт без помилок виконано не менш ніж 75 % від загальної кількості питань. Досконало знати зміст основних понять навчальної дисципліни. Вміти самостійно наводити приклади втілення теоретичних знань в практичну площину при виконанні практичних завдань. Вміти логічно, обґрунтовано пояснювати наявність зв'язку між ними (припустимі несуттєві помилки, які студент самостійно виправляє після додаткового уточнення з боку викладача). Вміти без суттєвої допомоги викладача розв'язувати задачі прикладного характеру.

Відмінно (90-100). При виконанні модульних контрольних робіт без принципових помилок виконано не менш ніж 90 % від загальної кількості питань. Досконально знати теоретичний матеріал навчальної дисципліни та вміти застосовувати його при розв'язанні практичних завдань. Відповіді теоретично обґрунтовані, логічні, з дотриманням культури мови.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит	Іспит
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

8. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

9. Методичне забезпечення

1. Федосєєв В.А. Психогенетика: навч. посіб. / В. А. Федосєєв, Т. П. Старовойт - Харків. - Нац. аерокосм. ун-т "Харків. авіац. ін-т", 2019. - 88 с.

10. Рекомендована література

Базова

1. Кондрашихіна О. А. Психогенетика : навч. посіб. для студентів вузів / О. А. Кондрашихіна. – К.: : Центр навч. літ., 2014. - 167 с.

2. Маруненко І. М. Психогенетика [Текст]: навч. посіб. для студентів ВНЗ / І. М. Маруненко, О. В. Тимчик, Є. О. Неведомська ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. - Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. - 292 с.

Допоміжна

1. Тоцький В. М. Генетика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Тоцький. - 3-тє вид., випр. та допов. - О. : Астропринт, 2008. - 712с

11. Інформаційні ресурси

1. Institute for Behavioral Genetics at the University of Colorado Boulder
https://www.coursera.org/browse?source=deprecated_spark_cdp
2. Virginia Institute for Psychiatric and Behavioral Genetics
<https://vipbg.vcu.edu/>
3. Twin Research and Human Genetics
<https://www.cambridge.org/core/journals/twin-research-and-human-genetics>
4. База даних PsycINFO Американської психологічної асоціації
<https://www.apa.org/pubs/databases/psycinfo>
5. Бібліографічна база даних Scopus <https://www.scopus.com>
6. Електронні ресурси Національної бібліотеки України
ім. В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116>
7. Наукова електронна бібліотека eLIBRARY.RU
8. Пошукова платформа Web of Science
<https://clarivate.com/products/web-of-science/>
9. Пошукова система по повних текстах наукових публікацій Google Scholar <https://scholar.google.com.ua/>